

La preparació dels mestres i la Normal de Tarragona

**M. Josepa Figueras i Serrano
Joan Teixidó i Ribera**

La República representà, encara que ja s'hagués gestat anteriorment, un afany d'alliberament de la societat, que, entre altres actuacions, quedà plasmat en una renovació de l'ensenyament. Les primeres actuacions es manifestaren en una reforma radical de la legislació escolar.

El tarragoní Marcel·lí Domingo, mestre i ministre d'Instrucció Pública, deia:

«El programa de una República democràtica con relación al problema de la enseñanza queda contenido en este precepto: La escuela única, sistemáticamente equivale a abrir paso al talento. A borrar la desigualdad más irritante, más injusta, más perturbadora que existe, la desigualdad ante la cultura.»¹

Un altre tarragoní, el conseller de Cultura Ventura Gassol, que s'havia dedicat a l'educació dels infants amb diverses activitats, també escrivia:

«A Catalunya, com a tot l'Estat, el primer ciutadà ha d'ésser el mestre.»²

Aquestes citacions són prou eloqüents per esperar una millora substancial en l'ensenyament, que es traduí en un augment de la demanda escolar, conseqüència del nou clima creat pels mitjans governamentals mateixos. Les reformes anaren dirigides a aconseguir un fort estament primari sacralitzant la figura del mestre. Conseqüent amb aquests criteris, el Ministeri d'Instrucció Pública elaborà un decret que prohibia fer

¹ DOMINGO, M. *La escuela en la República, la obra en ocho meses*. Ed. Aguilar. Madrid, 1932, pàg. 7.

² *Bulletí dels Mestres*, 15 de gener de 1934.

classe a totes aquelles persones que no tinguessin el títol de Magisteri, amb l'excepció dels nuclis de població inferiors a mil habitants. Aquestes poblacions que el 12 d'abril de 1931 no votaren la República foren objectius que es proposaren els republicans i, en paraules de Rodolf Llopis, director general de Primer Ensenyament:

*«Había que sacudir la modorra de esa España rural. Había que conquistarla para la República. Nosotros íbamos a intentar esa conquista con la Escuela Nacional.»*³

La funció del mestre, segons Francisco Giner de los Ríos, ministre d'Instrucció Pública, era la següent:

*«Es, ese problema del personal, uno de los más grandes de la educación. El maestro no representa un elemento importante en ese orden, sino el primero por no decir el todo. Dadme el maestro y os abandono la organización, el local, los métodos materiales... él se dará arte para suplir las insuficiencias.»*⁴

Paraules semblants són les que diu el subsecretari del Ministeri d'Instrucció Pública en les seves memòries, l'any 1935:

*«Al llegar la República con sus modos libres e inundar las escuelas con maestros jóvenes... si lo fundamental en la escuela era el maestro, la República aspiró no sólo a levantar las paredes del edificio escolar sino a darle un alma, un educador que interpretase con lealtad la difícil misión que se le encomendaba.»*⁵

Però no només en els estaments estatals es fa palesa aquesta visió. L'ajuntament tarragoní, per mitjà de la Comissió Municipal de Cultura, edità el llibre *El Problema Escolar a Tarragona*,⁶ on es diu, a la pàg. 9, que un dels principals problemes que s'han de resoldre és el de la cultura. De tot això es dedueix que la forma de sortir d'aquesta situació era canviant la formació dels mestres i, per tant, transformant les normals. El senyor Llopis deia que els moments històrics de les normals velles ja havien passat, s'havien de modificar i convertir en autèntics centres de formació professional.

Per entendre les conclusions a les quals havien arribat els personatges anteriorment citats sobre la preparació tècnica dels mestres, fem una breu ressenya històrica.

Fins l'any 1914 els mestres havien estudiat segons la Llei Moyano, que legislà l'obligatorietat de crear una Escola Normal a cada capital de província. És a partir d'aquest any, que es crea l'anomenat Pla de 1914, els estudis del qual duraven quatre anys. No es necessitava el títol de Batxiller per ingressar a la Normal. Per matricular-s'hi, calia haver complert quinze anys, no patir cap malaltia contagiosa i ésser aprovat

³ MOLERO PINTADO, A. *La reforma educativa de la 2a. República Española. Primer Bienio*. Ed. Abierta/ Santillana. Madrid, 1977, pàg. 95.

⁴ CARBONELL, J. *L'Escola Normal de la Generalitat*. Edicions 62. Barcelona, 1977, pàg. 21.

⁵ SAMANIEGO M. *La Política Educativa de la 2a. República*. Madrid, 1977.

⁶ Comissió de Cultura. Ajuntament de Tarragona. *El Problema Escolar a Tarragona*. Tarragona, 1932, pàg. 9.

a l'examen d'ingrés. Les proves d'accés eren molt simples i molt poc orientadores envers la selecció de l'alumnat. El Pla de 1914 es caracteritzava pel caire, encara, exclusivament doctrinal, els aspectes d'instrucció cultural i l'acumulació de coneixements primer sobre els aspectes tècnics i els qualitatius de la formació pedagògica del mestre. El pla d'estudis no contenia cap assignatura de metodologia ni didàctica. Tot això feia que l'ensenyament es limités a uns continguts d'ampliació de coneixements. En haver finalitzat els quatre cursos, es passava una revàlida. L'accés a l'ensenyament oficial es feia a través d'oposicions.

En valorar la situació dels estudis de Magisteri, M. Antònia Muñoz deia:

«En la Escuela Normal no se atiende a explicar la vocación profesional por ser pocos los estudios especializados. Buena falta de especialización nos da el hecho de que el grado de Bachiller Universitario equivale al título de Maestro con el aditamento de dos años de práctica en una escuela nacional y el haber aprobado la asignatura de Pedagogía.»⁷

Convençuts que el mal principal de l'escola era degut als estudis de Magisteri, i conseqüents amb aquesta idea, els polítics crearen l'any 1931 el Pla professional, el qual tingué una acollida favorable entre els diversos estaments de l'ensenyament. Mestres que havien acabat els estudis amb el Pla de 1914 o l'havien iniciat, anaren a fer els nous estudis del Pla professional. Per a ells havia arribat l'hora de la dignificació del Magisteri. Això són alguns testimonis que ens han arribat personalment, oralment o per escrit:

«Nosaltres vam començar els estudis de Magisteri, el Pla professional, pensant que per mitjà d'ell renovariem la societat.»⁸

«Els que avui hem travessat el dintell de la carrera del Magisteri, cal que ens fem càrrec de la nostra responsabilitat davant la pàtria. En una data no molt llunyana se'ns posarà a les nostres mans una nova generació que constitueix l'orgull i l'esperança de l'avui.»⁹

El canvi del Pla d'estudis del Magisteri s'utilitzà per eliminar professors: en sobraven en unificar-se les normals de nois i de noies. Per solucionar-ho favorablement, es van jubilar els professors que, per edat, malaltia o preparació científica deficient, eren una mena de «destorb» per aplicar la reforma. Ho feren amb unes condicions econòmiques prou bones.

L'ingrés en aquest Pla es feia per mitjà d'un examen-oposició a un nombre determinat de places, en acabar els estudis, l'accés al cos docent oficial era directe per a tots els que aprovaven l'any de pràctiques i l'examen final de conjunt. Durant l'any de pràctiques regentaven una secció de graduada amb plena responsabilitat i amb un sou d'entrada al Magisteri Oficial.

⁷ MUÑOZ RUIZ, M. *Revista de Pedagogia*, agost de 1931, núm. 16.

⁸ Conversa personal, agost de 1980.

⁹ BORONAT, J. *Revista Cossetània*, 1 d'octubre de 1934, núm. 22, pàg. 33.

La Normal de Tarragona

Inspirats en les idees dels homes il·lustrats de començament del segle passat, els quals veien en l'educació del poble un mitjà per a la implantació de la democràcia, i malgrat que la burgesia progressista només va aconseguir el poder en tres ocasions, es crearen les escoles normals.

El 1843 es fundà l'Escola de Mestres de Tarragona. Es va establir a l'ex-convent dels pares franciscans. Fou suprimida el 1849.¹⁰ El 1863 fou annexionada a l'Institut i hi romangué fins al 1911, pràcticament fins a la creació de la nova escola. Durant aquest principi de segle la matrícula va oscil·lar entre 28 alumnes, l'any 1905, i 138 alumnes, l'any 1910. Disminuí considerablement els tres cursos següents, i es mantingué en 24 alumnes.

El 10 d'octubre del 1913 es creà l'Escola Normal, amb la condició que l'Ajuntament facilités els locals i la Diputació es fes càrrec de les despeses. La Normal de noies s'instal·là a l'antic ajuntament del carrer Major, la de nois s'instal·là a la plaça dels Infants.

S'expedien, segons els estudis realitzats, els títols següents:

- Mestre de Grau Elemental.
- Mestre de Primer Ensenyament.
- Mestre de Grau Superior.

L'alumnat es dividia en dos grups: els alumnes oficials i els no oficials; aquests darrers eren els més nombrosos.

L'Escola Normal de noies passà a ésser l'Escola Normal d'ambdós sexes en implantar-se, el 29 de setembre de 1931, l'Escola Normal única com a conseqüència de la coeducació.

L'any 1931 es creà el Pla professional, que convisqué amb l'anterior Pla, anomenat «cultural». El Pla republicà dignificava els estudis de Magisteri i els col·locava al rang que els pertocava.

Els canvis socials produïts lògicament havien de crear enfrontaments, que es manifestaren en tensions contínues, i alguns cops violentes, que hagueren d'assumir el Claustre, per un costat, i els alumnes, per un altre. La premsa de l'època contínuament se'n feia ressò, i les actes del Claustre així ho reflecteixen.

Les controvèrsies se centraren, sobretot, en:¹¹

1. La manera de conduir la democratització a l'escola. Així, els mestres del Claustre s'acusaren de no voler acceptar el que havia significat el canvi polític en el plantejament de les relacions d'autoritat que hi havia d'haver a l'escola, tant dels càrrecs directius envers els altres professors com dels professors amb els alumnes. Les discussions en aquests sentit foren dures.

¹⁰ SANSÇCAPDEVII, A, *prev. Les antigues Institucions Escolars de Tarragona restaurada*. Institució Patxot. Barcelona, 1929, pàg. 203.

¹¹ FIGUERAS, M. J., TEIXIDÓ, J. *Aspectes significatius de la Història de l'Educació. El primer terç del segle XX a Tarragona*. Departament d'Ensenyament. Tarragona, març de 1987.

2. La participació dels estudiants en el Claustre. Es va crear l'Associació d'Alumnes, la qual s'havia d'enfrontar sovint amb la direcció del centre per problemes d'aprovació d'estatuts, de representativitat...

3. L'ensenyament de la religió. Aquest tema sembla que no portà gaires conflictes, ja que en «no procedir l'ensenyança a les noves normals», es va decidir consultar la qüestió als alumnes.

4. La catalanització. Com que era una conseqüència ideològica de la Generalitat republicana, s'implicaren qüestions de caire personal entre els membres del Claustre: no solament es debateren idees, sinó postures molt fortes de cadascú, a les quals s'afegiren les actituds mentals de domini històric d'una llengua sobre una altra.

5. Coeducació. Malgrat la filosofia de l'escola unificada —que, entre altres coses, significava la no discriminació de sexes— d'implantar la coeducació a les escoles normals, va dependre en part dels professors que es dugués a terme. Fins i tot a l'agost de 1934 una Ordre ministerial prohibia la coeducació a les escoles d'ensenyament primari, i es va pretendre que aquesta norma arribés a les normals. No va ésser així, però la polèmica s'imposà. Alguns sectors de la premsa tarragonina atacaven determinades professores de la Normal i les acusaven d'atemptar contra l'honestedat i la moral.

Educació i Cultura
(UIB) núm. 8-9, 1990-91
Miscel·lània

